

ปริทัศน์หนังสือ (Book Reviews) Universal Basic Income:
Pennies from Heaven

กฤษฎา อีระโกศลพงศ์ *

Kritsada Theerakosonphong

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

วันที่รับบทความ 5 เมษายน พ.ศ.2562

วันที่แก้ไขบทความ 19 เมษายน พ.ศ.2562

วันที่ตอบรับบทความ 19 เมษายน พ.ศ.2562

คำว่า ‘Universal Basic Income’ ถูกแปลออกมาต่าง ๆ นานาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นรายได้พื้นฐานถ้วนหน้า เงินเดือนให้เปล่าไม่มีเงื่อนไข หรือรายได้ครองชีพขั้นต่ำ โดยพบการอธิบายแนวคิดและนโยบายนี้ ในพื้นที่ของสื่อสังคม และสำนักข่าวออนไลน์มากกว่าปรากฏในผลงานวิชาการ ขณะที่การนำเสนอในบทความนี้ จะเรียกแทนว่า ‘รายได้พื้นฐานถ้วนหน้า’ (UBI) เนื่องจากผู้ปริทัศน์พิจารณาว่าเงินสิทธิประโยชน์นี้ เรียกเป็นเงินเดือนที่รัฐให้แก่พลเมืองทุกคนก็ไม่เหมาะสม เนื่องจากในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์เห็นว่าเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์ แต่การจะให้เหตุผลว่ารับมือจากผลกระทบของอุตสาหกรรม 4.0 ก็ดูเหมือนว่าเป็นการแก้ไขปัญหาด้วยนโยบายเศรษฐกิจและสังคมอย่างผิดรูปผิดร่างไป ที่สำคัญควรกำหนดกรอบเวลาของการช่วยเหลือเงินให้เปล่าเช่นนี้ในระยะสั้นหรือระยะยาว ก็ต้องตระหนักให้ดี

ทั้งนี้ผู้ปริทัศน์เคยเขียนถึงหนังสือเกี่ยวกับรายได้พื้นฐานไปแล้วเล่มหนึ่ง ชื่อหนังสือเรื่อง ‘Basic Income: And How We Can Make It Happen’ (กฤษฎา อีระโกศลพงศ์, 2562) ผู้เขียนคือ Guy Standing ถ้าพิจารณากลับไปงานเขียนชิ้นอื่น ๆ ที่ Standing เสนอมาอย่างต่อเนื่อง จะพบว่าเสรีนิยมใหม่ที่เปลี่ยนรูปของโลกในรูปของนโยบายเศรษฐกิจฉันทามติวอชิงตัน (Washington Consensus) ถือเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสี่ยง ความไม่มั่นคง และภัยอันตรายที่เกิดขึ้นในชีวิตของพลเมืองทุกคน ด้วยเหตุนี้ข้อเสนอของ Standing สะท้อนให้เห็นรายได้พื้นฐานเป็นประโยชน์ต่อคนที่อยู่ในช่วงชั้นระดับล่างสุดของสังคม หรือเรียกว่า ‘Precariat’ โดยใช้รับมือและบรรเทาจากผลกระทบมากกว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเชิงโครงสร้างโดยอาศัยมาตรการป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการสร้างความมั่นคงพื้นฐานให้แก่พลเมือง เพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานเท่านั้น (Standing, G. 2008; 2012)

*ผู้รับผิดชอบบทความ: kritsadathe@outlook.com

DOI: 10.14456/tujournal.2019.10

สำหรับหนังสือเล่มนี้ Paul O' Brien ได้นำเสนอไว้อย่างน่าสนใจตั้งแต่ในบทนำ เพราะอาศัยการเขียนอภิปรายรายได้พื้นฐานถ้วนหน้าหรือ UBI ในความคิดเชิงวิพากษ์ (Radical Ideas) หมายความว่าเขาไม่เชื่อมั่นว่า UBI จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในทางเดียว ในทางกลับกันการใช้วิธีคิดเช่นนี้จะพยายามคลี่คลายว่าแท้จริงแล้ว UBI อาจไม่ได้เป็นแนวคิดและนโยบายที่ดีเสมอไป โดยปรากฏให้เห็นสองข้อถกเถียงของ UBI ที่ต้องการให้สังคมพัฒนาและดำรงอยู่รอดต่อไป จึงประกอบด้วย เหตุผลทางศีลธรรมและเหตุผลทางการเมือง เขาเลือกที่จะวิพากษ์ต่อ UBI โดยอาศัยองค์ความรู้นอกจากปรัชญาแล้ว ยังมีรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ขณะที่เขาไม่ได้พิจารณา UBI ในแง่ของตัวเลขหรือข้อมูลเชิงปริมาณ แต่กลับเป็นการตีความกลับที่อุดมการณ์ (Ideology) จึงกล่าวได้ว่าข้อเสนอของเขาเหมือนเป็นนามธรรมและจับต้องไม่ได้ แต่กลับให้แง่คิดและสร้างทางเลือกนโยบายให้แก่ผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง รวมทั้งภาคประชาสังคมที่ต้องตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคม รวมไปถึงกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างของรายได้กว้างมากขึ้น

แม้แต่เขาก็มีแรงบันดาลใจที่ทำให้สนใจเรื่องนี้ เช่นเดียวกับนักวิชาการหรือผู้อ่านคนอื่น ๆ ที่เลือกอ่านบทความที่ผู้เขียนกำลังปริทัศน์ รวมถึงหนังสือเล่มอื่น ๆ ที่เลือกซื้อกันมา กล่าวคือ เขาฝึกฝนความคิดฝ่ายซ้ายและเห็นความสำคัญที่พรรคกรีนของไอร์แลนด์ พยายามเสนอ UBI กลายเป็นวาระทางการเมือง ขณะเดียวกันเขาสนใจที่ฝ่ายซ้ายวิพากษ์ UBI ที่เกิดขึ้นจากระบบทุนนิยม โดยเขาไม่เชื่อว่าบทบาทของรัฐที่จัดสรรเงินส่วนนี้จะเป็นทางเลือกที่ทำให้สังคมมีเสรีภาพและมุ่งสู่ความยุติธรรม เพราะแท้จริงแล้วเป็นโครงการทางการเมืองสนับสนุนให้ลดความสำคัญของฝ่ายซ้าย ส่งผลให้การวิเคราะห์โดยอธิบายถึงอำนาจของการกดขี่ขูดรีดและรูปแบบอื่นกลับลดทอนลง ฉะนั้นเมื่ออ่านงานของ Paul O' Brien แล้ว ต้องตั้งคำถามต่อว่า ‘ทำไมเขาจึงเลือกต่อต้านระบบทุนนิยม และการให้เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่พลเมืองทุกคนในปริมาณเดียวกันและอย่างเท่าเทียมกัน’ เพราะเท่าที่พิจารณาแล้วเห็นว่า UBI ที่เขาเสนอเป็นการให้เงินเพื่อรับประกันชีวิตในความเสี่ยงของระบบทุนนิยมมากกว่ารูปแบบของการให้เงินเพื่อช่วยเหลือ (Widerquist, K. 2018) หรือกล่าวได้ว่าฝ่ายซ้ายในปัจจุบันยอมรับธรรมชาติของทุนนิยม และการต่อต้านเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ย่อมมีความเป็นไปได้ยากสำหรับการเคลื่อนไหวของปัจเจกบุคคล จึงเห็นว่าฝ่ายซ้ายในปัจจุบันหันไปเคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง UBI ทำให้พลเมืองมีเงินสำหรับการจ่ายซื้อสินค้าที่ค้ำึงถึงสิ่งแวดล้อมทั้งอุปโภคและบริโภคมากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลควรสนับสนุนนโยบายหรือมาตรการที่ดินและพลังงาน รวมทั้งสร้างความยั่งยืนให้แก่การจ้างงาน เพราะทราบดีว่าการเปลี่ยนรูปเชิงโครงสร้างเป็นไปได้ยากหรืออาจถึงขั้นไม่ได้ เช่นเดียวกันนี้ UBI ถูกใช้เพื่อปกปิดความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้างเพื่อไม่ให้ปรากฏขึ้นอย่างประจักษ์ เช่น การว่างงานและไม่มีรายได้ ความมั่งคั่งที่กระจุกอยู่ที่บางคนหรือกลุ่ม เป็นต้น

เพราะฉะนั้น UBI กลายเป็นเครื่องมือที่ลดความแปลกแยกทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่พลเมืองในประเทศที่พัฒนาแล้ว อันเป็นผลสืบเนื่องจากระบบทุนนิยมที่ทำให้ชนชั้นถูกจัดช่วงชั้นหลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดเหมือนศตวรรษ 18 จนถึงกลางศตวรรษ 20 ที่มีชนชั้นนายทุนและกรรมกร ต่อมาความแปลกแยกก็เกิดการเปลี่ยนรูปครั้งใหญ่ (Great Transformation) มาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เห็นได้ว่าเริ่มปรากฏตัวแสดงใหม่อย่างองค์การระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ ส่งผลให้ช่วงชั้นมีความสลับซับซ้อนมากกว่าจะขีดเส้นอาณาบริเวณไว้เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น

การจัดสรรให้มี UBI ก็ถูกตั้งข้อสังเกตทั้งจากฝ่ายซ้ายและขวา ดังที่

ฝ่ายขวามีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่ความเป็นธรรม โดยพิจารณาว่าเสรีนิยมใหม่ไม่สนับสนุนบทบาทของรัฐให้สนับสนุนสวัสดิการแบบถ้วนหน้า ขณะที่ถ้าเลือกช่วยเหลือคนจนหรือไม่เงินทำ ถือเป็น การขยายบทบาทของรัฐและควรใช้มาตรการภาษีรายได้เชิงลบ (Negative Income Tax) เพื่อให้เกิดบูรณาการระหว่างเงินภาษีและเงินโอนให้แก่พลเมือง ที่สำคัญยังทำให้เกิดการกระตุ้นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม

ฝ่ายซ้ายมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่เสรีภาพ โดยพิจารณาว่าถ้าใช้ UBI จะปรารถนาให้เกิดความสมานฉันท์ทางสังคม กล่าวคือ รัฐจะทำหน้าที่กระจายทรัพยากรหรือให้สวัสดิการในรูปแบบอื่น ผลที่ตามมาของ UBI กลับลดทอนบทบาทของสหภาพแรงงานลง เนื่องจาก UBI ที่ได้มาเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตเพียงคนเดียว ไม่รวมถึงครอบครัว นอกจากนี้ยังทำให้ขาดพลังทางสังคมที่จะต่อต้านกับอำนาจรัฐ

จะเห็นได้ว่า UBI เป็นนโยบายที่เหมาะสมกับรัฐขนาดเล็ก หรือรัฐที่ปกครองแบบระบบสหพันธรัฐ หมายความว่า ภูมิศาสตร์การเมืองยังมีผลต่อนโยบายเศรษฐกิจและสังคม เช่น สหรัฐอเมริกา ปรากฏแนวคิดว่าด้วยรายได้พื้นฐาน และใช้กรณีศึกษา เช่น Michigan เป็นตัวแบบของการวิจัยนำร่องในระดับมลรัฐ เพื่อสร้างงานอาชีพ การมีรายได้ และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางรองรับต่อการลดความไม่เท่าเทียมและความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลที่ตามมาคือการย้ายถิ่นระหว่างเมืองลดลงและเกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ที่สำคัญกว่านี้การลงทุนโครงการสวัสดิการสังคมในรูปแบบของการให้เงินไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางการคลังก็ต่อเมื่อมีการลดงบประมาณทางการทหารลง ราว 2 ใน 5 เพราะเงินที่ใช้ทำสงครามในภาคพื้นตะวันออกกลาง สามารถใช้ลงทุนที่ทุนมนุษย์และแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาว (Sheahan, A. 2012)

นอกจากนี้ UBI ควรกำหนดเป็นมาตรการระยะสั้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ของสังคม ที่สำคัญกว่านี้ดูเหมือนจะเป็นทางเลือกของระบบทุนนิยม ที่ใครต่อหลายคนพยายามนำเสนอขึ้นในปัจจุบันเพื่อหลีกเลี่ยงสภาวะทางสังคมที่ไม่ปรารถนาและอยู่ภายใต้ความหวาดกลัว ด้วยเหตุนี้ UBI จึงมีข้อจำกัดที่จะก้าวข้ามพาไปสู่สังคมในอุดมคติขึ้นมาและยังทำให้ทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายได้รับชัยชนะทั้ง

สองฝ่าย เพราะต่างได้รับผลประโยชน์ แม้ว่าอาจไม่ได้สอดคล้องกับอุดมการณ์ก็จริง ขณะที่ฝ่ายซ้ายใน ศตวรรษ 21 กลับไม่ได้ต่อสู้ทางชนชั้นเพื่อเปลี่ยนผ่านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนใน ประวัติศาสตร์แล้ว

อย่างไรก็ตาม ปรากฏให้เห็นข้อโต้แย้งจากสตรีนิยม เพราะปัจเจกบุคคลถูกจัดแบ่งสถานะทาง สังคมและกายภาพนั้น ทำให้เงินที่ผู้หญิงได้รับอาจไม่เท่าเทียมกับผู้ชายเหมือนเช่นเดิม เพราะค่าจ้างที่ ได้รับจากการทำงาน แต่เงินในส่วนนี้ทำให้ผู้หญิงสามารถลดการพึ่งพิงจากผู้ชายลงได้ โดยเฉพาะ แรงงานหญิงที่อยู่ในงานนอกระบบมีสัดส่วนมากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ยังทำให้ประเด็นของการเลือก ปฏิบัติ ทั้งในครอบครัว สถานที่ทำงาน และสังคมลดลงตาม ทั้งการได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่า โอกาสที่ต้อง ออกจากงานเพื่อรับผิดชอบภาระในครอบครัว การส่งเสริมทางการศึกษาและพัฒนาทักษะ เพราะสิ่ง เหล่านี้มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลตลอดวงจรชีวิตของมนุษย์ ฉะนั้นแนวคิดสตรีนิยมจึงเป็นการ สนับสนุนเสรีภาพทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้หญิง และมีหลักประกันความเสี่ยงในกรณีที่ได้รับโอกาสจากการ ทำงานในระบบที่น้อยกว่าผู้ชาย การออกจากงานมาเลี้ยงดูบุตร หรือยังมีประโยชน์สำหรับการกระตุ้น เศรษฐกิจ เช่น การท่องเที่ยว การเล่นเกม เป็นต้น

ขณะเดียวกัน UBI ก็สนับสนุนให้ผู้ชายมีหลักประกันรับรองเสรีภาพและได้รับความเป็นธรรม ให้ออกมาเลี้ยงดูบุตรหลาน ทั้งยังทำหน้าที่งานบ้านแทนผู้หญิงด้วยก็เป็นได้ ขณะที่ผู้กำหนดนโยบายก็ ต้องมองออกไปให้ถึงโครงสร้างกำลังแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป และมีมาตรการหรือแนวทางใดรองรับ ผลกระทบที่ตามมาหรือไม่ อันที่จริงแล้วการจัดให้มี UBI ก็ยังไม่ใช่ทางออกหรือแนวทางที่ดีสำหรับ ผู้หญิง เพราะควรส่งเสริมให้ผู้หญิงได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมและเป็นธรรมในสถานที่ทำงาน เช่นเดียวกับผู้ชาย ยิ่งกว่านี้ข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นต่อ UBI คือ ทำให้ผู้หญิงถูกผลักออกนอกระบบ แต่ให้ ได้รับเงินในส่วนนี้เพื่อให้สามารถรับผิดชอบงานบ้านได้ ในทางกลับกันทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสและ ความก้าวหน้าในสถานที่ทำงาน ทั้งที่เป็นการทำงานในภาคที่เป็นทางการ

แม้ว่าปัจจุบัน จะปรากฏให้เห็นการนำเสนอถึง UBI มากขึ้นในทศวรรษนี้ แต่อันที่จริงไม่ใช่ เรื่องใหม่ เพราะเขาพยายามเสนอให้เห็นว่าแนวทางนี้ เริ่มต้นปฏิบัติมาตั้งแต่ศตวรรษ 16 จนถึงกลาง ศตวรรษ 19 ในรูปแบบของการให้แบบไม่มีเงื่อนไข ที่สำคัญเขาใช้คำประกาศจากการปฏิวัติฝรั่งเศสมา เป็นจุดพลิกผันสำหรับการสร้างความชอบธรรมให้แก่ UBI โดยแบ่งเป็นสามแนวคิด ได้แก่ (1) เสรีภาพ (Liberty) ยังขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางสังคมคือ ทุนนิยมจะเน้นที่เสรีภาพทางเศรษฐกิจ โดยปรารถนา ให้เกิดคุณค่าทางสังคมเพื่อมุ่งสู่ความยุติธรรม ขณะที่สังคมนิยมตระหนักถึงความมั่นคงเศรษฐกิจและ ความเท่าเทียม (2) เสมอภาค (Equality) มีการดำรงอยู่ของชนชั้นคนรวยที่มีอำนาจและสถานภาพทาง สังคมเหนือกว่าพลเมืองโดยรวม ขณะที่โอกาสทางการศึกษาและการพัฒนายังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่าง ไม่เท่าเทียม จึงปรากฏให้เห็นการกระจายความมั่งคั่งจากความสัมพันธ์แบบบนลงล่าง และยิ่งก่อให้เกิด

ชนชั้นอภิสิทธิ์ชั้น กลายเป็นความ ยุติธรรมที่เป็นบ่อเกิดของความไร้เสถียรภาพทางการเมือง (3) ภารดรภาพ (Fraternity) คือการสร้างชุมชนให้มีความเป็นเอกภาพ และความเป็นอันหนึ่งเดียวกันในสังคม ทั้งนี้ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคม

อย่างไรก็ตาม Paul O'Brien เสนอเช่นนี้หมายความว่า UBI ตั้งอยู่บนหลักการประชาธิปไตย และมีพัฒนาการมาจากคริสต์ศาสนา ที่สำคัญกว่านี้ UBI กลับอาศัยแบบแผนที่มีบรรทัดฐานจากโลกตะวันตกมาออกแบบระบบสวัสดิการและการทำงาน ทั้งนี้เขาชี้ให้เห็นว่า Philippe Van Parijs (Van Parijs, P. 1992) ไม่เห็นด้วยต่อ UBI เพราะเป็นการต่อสู้ระหว่างทุนนิยมและสังคมนิยม ยิ่งกว่านั้นในอนาคตต้องทำให้รายได้พื้นฐานเกิดขึ้นแบบไม่มีเงื่อนไขและพลเมืองทุกคนต้องได้รับสิทธิประโยชน์ นอกจากนี้การกระจายความมั่งคั่งออกไปนอกเหนือจากจำกัดไว้เฉพาะประเทศ และสนับสนุนให้เกิดความสมานฉันท์ทางสังคม จึงเป็นหนึ่งในข้อถกเถียงของ O'Brien คือ การพัฒนาของระบบเทคโนโลยี ก่อให้เกิดงานอาชีพที่อยู่แต่เดิมทำให้หายไป ขณะเดียวกันเกิดการสร้างงานอาชีพใหม่ขึ้นมา ดังปรากฏในรายงาน 'The Future of Jobs Report' ของเวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) โดยผลที่ตามมาคือการเกิดช่องว่างระหว่างคนทำงานที่มีทักษะสูงและต่ำ และกลายเป็นข้ออุปสรรคที่ควรผลักดันให้เกิดการพัฒนาขึ้นเป็นวาระทางการเมือง (World Economic Forum, 2018)

ต่อมาประโยชน์ที่เกิดขึ้นจาก UBI จะทำให้ครอบครัวมีเงินเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เด็กวัยเรียน ได้รับโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย รวมถึงได้รับการรักษาพยาบาลที่ดีและเหมาะสม สิ่งก็ตามมามากกว่านี้คือ UBI ถูกใช้สนับสนุนให้เกิดการจ้างงานอย่างเต็มที่ (Full Employment) เพื่อให้พลเมืองใช้เวลาและโอกาสนี้สำหรับหางานทำ ทั้งยังช่วยให้สตรีที่ทำหน้าที่สองด้าน แบ่งออกเป็นงานในสถานที่ทำงานและงานที่บ้าน เพื่อสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ด้วยเหตุนี้ UBI จึงสร้างความมั่นคงระหว่างงานและรายได้ นอกจากนี้สาเหตุที่ UBI ถูกนำเสนอขึ้นมาอีกประการหนึ่งก็เพราะความเสี่ยงและทำลายจากการว่างงานและไม่มีการจ้างงานที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนรูปของอุตสาหกรรม 4.0 ฉะนั้น UBI จะช่วยลดความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันยังเสริมสร้างโอกาสให้แก่พลเมืองทุกคน เพื่อหลุดพ้นออกจากความเป็นชายขอบ

ทั้งนี้ UBI กลับเป็นกลไกสำคัญรองรับให้แก่ระบบทุนนิยม แต่การให้หรือแจกจ่ายเงินแก่ประชาชน โดยพลเมืองไม่ต้องทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนรายได้ส่วนนี้และให้ได้งานกลับมาเช่นเดียวกับสวัสดิการทำงาน (Workfare) ส่งผลให้สวัสดิการทำงานกลับไม่เป็นแนวทางของความช่วยเหลือทางสังคมที่ได้รับความนิยมในศตวรรษ 21 เนื่องจากบทบาทของรัฐบาลและระบบราชการลดลง จึงเน้นสนับสนุนให้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองการจ้างงาน และจัดเตรียมให้ใช้รองรับต่อฐานเศรษฐกิจที่ขยายตัวจากการค้าและลงทุน โดยมีสาเหตุจากเสรีนิยมใหม่เป็นอุดมการณ์ที่ทำให้สหภาพแรงงานอ่อนแอลง ผลที่ตามมาคือแรงงานขาดกลไกการเจรจาต่อรอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการ

ทำงานเป็นงานบางเวลาหรือการจ้างงานที่ไม่มีมาตรฐาน (Non-Standard Employment) ในรูปแบบอื่น ๆ ขณะเดียวกันรายได้พื้นฐานก็มีความจำเป็นขึ้นมาเพื่อใช้รองรับอันตรายที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิต การทำงาน และรายได้จากเสรีนิยมใหม่

ในทางปฏิบัติ ควรพิจารณาพร้อมกับปรากฏการณ์ร่วมสมัยต่อ UBI เพราะยังมีความเคลือบแคลงว่าจะทำให้สังคมเกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงวิธีคิดทางเลือกที่ส่งผลให้ UBI ทำหน้าที่ครอบงำภายในระบบอุตสาหกรรมทุนนิยม จึงควรตั้งคำถามต่อ UBI ทำให้ความยากจนลดลงหรือขจัดให้หมดไปได้หรือไม่ เพราะมีข้อเสนอที่ว่า การได้รับเงินช่วยเหลือส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมพัฒนาทักษะจะเป็นประตูสำคัญของความยากจน ที่สำคัญกว่านี้ การที่จะถกเถียงหรืออภิปรายถึงเฉพาะเงินให้แบบไม่มีเงื่อนไข ควรพิจารณากลับไปถึงเวลาการทำงานและสภาพการทำงานเพราะยึดโยงกับ UBI มิเช่นนั้นเงินที่ให้ช่วยเหลือไปก็ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ระบบเศรษฐกิจ บ่อยครั้ง UBI จึงเป็นนโยบายหรือมาตรการที่ช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มหรือถ่วงหน่วงก็ตาม แต่ก่อนหน้าทศวรรษนี้เน้นที่การช่วยเหลือคนว่างงาน เพื่อให้หางานที่เหมาะสมและมีทุนสำหรับการพัฒนางานอาชีพ พร้อมกับการลงทุนเช่นนี้ รัฐบาลต้องพิจารณาว่าผลที่ตามมาคุ้มค่าหรือไม่ และระหว่างนี้ต้องแบกรับความเสี่ยงอะไร

ท้ายที่สุด UBI ก็ถกเถียงกันที่สองประการ กล่าวคือ ประการแรก รากฐานทางความคิดที่ทำให้ Paul O' Brien แบ่งกว้าง ๆ ไว้เป็นฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา นอกจากนี้ยังมีสตรีนิยมและสิ่งแวดล้อม และประการที่สอง เป้าหมายของ UBI ก็เพื่อสร้างความเป็นธรรมหรือให้เกิดเสรีภาพ แต่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยก็คือการคลังสาธารณะที่ต้องจัดสรรและแบ่งส่วนของงบประมาณ จึงเป็นที่มาให้ฝ่ายขวาค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อ UBI เพราะเสรีนิยมใหม่เน้นให้ลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐลง ในทางกลับกันฝ่ายซ้ายกลับแย้งที่ UBI เป็นเครื่องมือที่ลดความไม่เท่าเทียมและกระจายทรัพยากรให้แก่พลเมืองอย่างถ้วนหน้า โดยเฉพาะให้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนที่เปราะบาง แต่ยังมีข้อจำกัดที่ทำให้ข้อเสนอนี้ อาจนำไปปฏิบัติได้ไม่แพร่หลายในหลายประเทศของภาคพื้นยุโรป กล่าวคือ สถานการณ์ร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็น Donald Trump ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาและการถอนตัวออกของสหราชอาณาจักรจากสหภาพยุโรป ที่นำไปสู่ความเคลือบแคลงต่อประชาธิปไตยกลายเป็นเครื่องมือที่สร้างภัยอันตรายกลับไปมาสู่พลเมืองหรือไม่

ขอบเขตที่จะพิจารณาต่อ UBI จึงมีความยึดโยงกับการเมืองอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขายังพิจารณาถึงการรับรอง UBI ให้จัดสรรเงินช่วยเหลือนั้น ซึ่งเป็นความคิดทางเลือกของระบบทุนนิยมโลกและเสรีนิยมใหม่ อันสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความไม่สมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ การทำลายสิ่งแวดล้อม และการว่างงาน โดยเป็นผลสืบเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และยิ่งกว่านั้น UBI คล้ายคลึงกับกลยุทธ์ของระบบทุนนิยมที่จัดการปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น

ระยะสั้น เช่น การจัดโครงการ UBI เพื่อสนับสนุนให้คนว่างงานในระยะเวลา 1-3 ปี เพื่อให้ระหว่างนี้ใช้หางานที่ดีและเหมาะสม มีโอกาสพัฒนาทักษะและความสามารถให้รองรับกับงานที่ต้องการ แต่ UBI กลับไม่ตั้งคำถามกลับไปถึงความสมเหตุสมผลของระบบทุนนิยมที่เอารัดเอาเปรียบทางอ้อม โดยเฉพาะระบบดิจิทัลที่ก้าวข้ามมาสู่ Bitcoin อันเป็นเทคโนโลยีที่สร้างความมั่งคั่งได้โดยอาศัยดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform)

ขณะเดียวกันยังเป็นการลดทอนพลังทางสังคมของสหภาพแรงงาน เนื่องจาก UBI เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่แรงงานในรายปัจเจกบุคคล ผลที่ตามมาคือการบรรเทาความทุกข์ยากและเดือดร้อนโดยช่วยเหลือเงินที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต แต่กลับไม่สามารถเก็บออมสะสมความมั่งคั่งหรือใช้จ่ายในครัวเรือน จึงเป็นที่มาให้ผู้หญิงต้องทำงานในสถานที่ทำงาน แต่กลับแบกรับภาระสองด้าน โดยอีกด้านคืองานครัวเรือน แม้มีโอกาสในชีวิต มีเสรีภาพ และได้รับการคุ้มครองสิทธิ แต่สถานะทางสังคมยังถูกจำกัดโดยมีเพศเป็นปัจจัยบ่งชี้ ฉะนั้น UBI จึงไม่ได้รับรองว่าจะสร้างสังคมแห่งความสุข เพราะในเวลาเดียวกันยังมีความร่ำรวยและความยากจนปรากฏให้เห็นประจักษ์ จึงไม่ได้สร้างความเป็นธรรมและยุติธรรมขึ้นมาอย่างที่น่าเสนอไปก่อนหน้านี้

บ่อยครั้งเมื่อกล่าวถึง UBI มักยกอ้างถึงรูปแบบของไอร์แลนด์เช่นเดียวกับหนังสือเล่มนี้ แต่ผลงานที่ปรากฏออกมาในทศวรรษนี้ มักเป็นหนังสือรวมบทความ และเน้นที่การศึกษาเชิงเปรียบเทียบประเทศต่าง ๆ หรือเสนอให้เห็น UBI ถูกใช้อย่างไรในประเทศต่าง ๆ โดยมีตัวอย่างหนังสือ ‘Basic Income Worldwide: Horizons of Reform’ ที่นำเสนอให้เห็น UBI ในประเทศสหรัฐอเมริกา นามิเบีย บราซิล แคนาดา ติมอร์ตะวันออก คาตาโลเนีย แอฟริกาใต้ ไอร์แลนด์ เยอรมนี นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย (Murray, M. C. & Pateman, C. 2012) จึงกล่าวได้ว่าข้อเสนอของ UBI ถูกใช้ศึกษาทางเศรษฐศาสตร์การเมือง และเป็นไปในทางเดียวกับการนำเสนอในหนังสือของ Paul O’Brien เพราะอาศัยความคิดเชิงวิพากษ์มาอธิบาย UBI เนื่องจากประเด็นนี้มีความสำคัญมากขึ้น และไม่เพียงเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกิดขึ้นเฉพาะในภาคพื้นยุโรป ที่สำคัญกว่านี้จำเป็นต้องหากล้างประเด็นที่ว่า UBI ปรากฏขึ้นมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 โดยนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลคือ James Meadows และได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก (World Bank)

อันที่จริงแล้ว UBI เสนอขึ้นมาเพื่อรองรับรายได้พื้นฐาน ที่ขยายครอบคลุมสมาชิกในครอบครัว โดยตั้งอยู่บนมาตรฐานของการดำรงชีวิต กล่าวได้ว่า UBI ไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมเฉพาะในประเทศที่ยากจน เพราะแม้แต่ประเทศที่ร่ำรวยหรือพัฒนาแล้วก็จำเป็นเช่นกัน และ UBI จะเป็นเครื่องมือสร้างรัฐประชาธิปไตย และเป็นระบบที่สร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตจากคนรุ่นสู่รุ่นก็ตาม แต่ในระยะยาว Burkhard Wehner ก็กังวลว่าจะเหมาะสมต่อประเทศที่มีขนาดใหญ่และพลเมืองจำนวนมากหรือไม่ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางการคลังที่เกิดขึ้น (Wehner, B. 2019)

ในท้ายนี้ควรขบคิดต่อไปอีกเรื่องคือ ทำไมไม่ปรากฏการกล่าวถึง UBI โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ทั้งที่เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นชีวิต รายได้ การทำงาน และปัจจัยพื้นฐานอื่น โดยสอดคล้องกับวลีที่ว่าด้วย ‘Social Security for All’ จะพบก็แต่ในปี ค.ศ. 2018 กลับปรากฏในรายงานการศึกษาฉบับหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏข้อเสนอเชิงนโยบาย ทั้งที่สามารถพัฒนา UBI ร่วมไปกับงานที่มีคุณค่าก็ยังมีความเป็นไปได้ (Ortiz, I. & et. Al, 2018) จึงมีข้อสังเกตว่า ILO ไม่สนับสนุนฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floors) ในระดับล่างที่เน้นความช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) (ILO, 2010) ดังนั้นอาจเกิดการตีความได้ว่า UBI ไม่เป็นสวัสดิการแบบให้เปล่าเช่นเดียวกับสวัสดิการทำงาน แต่กลับเป็นการให้เงินเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมแผนงานตลาดแรงงาน (Labour Market Programme) ขณะเดียวกันควรพิจารณา UBI มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดในสถานการณ์ร่วมสมัย และควรตั้งคำถามที่มองให้ไกลกว่าการพิจารณาว่าจะนำเงินไปใช้ไม่เหมาะสม เพราะถ้าเชื่อว่าทุนนิยมบูดริต ขณะที่ UBI เป็นเครื่องมือของเสรีนิยมใหม่และเป็นกลไกหนึ่งของการคุ้มครองทางสังคม (Larsen, M. N. 2015) ย่อมสะท้อนให้เห็นความยั่งยืนของแรงงานในระยะยาวเป็นอุดมคติ และถอยห่างจากชีวิตที่จะหลุดพ้นออกจากความยากจนและไม่เท่าเทียม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา อีระโกศลพงศ์. (2562). ปรัชญาหนังสือ Basic Income: And How We Can Make It Happen. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 6(2), 1-12.

ภาษาอังกฤษ

Standing, G. (2008). How Cash Transfers Promote the Case for Basic Income. *Basic Income Studies*, 3(1), 1-30.

Standing, G. (2012). The Precariat: from Denizens to Citizens?. *Polity*, 44(4), 588-608.

Widerquist, K. (2018). A Critical Analysis of Basic Income Experiments for Researchers, Policy Makers, and Citizens. New York: Palgrave Macmillan. Philippe Van Parijs

World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report 2018*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf

Murray, M. C. & Pateman, C. (eds.), (2012). *Basic Income Worldwide: Horizons of Reform*. New York: Palgrave Macmillan.

- Wehner, B. (2019). *Universal Basic Income and the Reshaping of Democracy: Towards a Citizens' Stipend in a New Political Order*. Cham: Springer.
- Ortiz, I. & et. al. (2018). *Universal Basic Income proposals in light of ILO standards: Key issues and global costing*. ESS - Working Paper No. 62. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_protect/-soc_sec/documents/publication/wcms_648602.pdf
- ILO. (2010). *Extending Social Protection to All*. Retrieved from http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_146616.pdf.
- Larsen, M. N. (2015). *Universal Basic Income - In a Neoliberal World*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/43031398.pdf>